

în slaba atenție acordată în trecut acestei literaturi, insuficient apreciate, dar a cărei extindere și reală valoare încep să atragă acum un număr mai mare de cercetători. Autorul atrage atenția asupra interesului deosebit pe care literatura cehă de limbă latină îl oferă cercetătorului istoric, pentru care ea constituie un izvor deosebit de prețios, în unele cazuri reflectând mai fidel procesele sociale contemporane decât literatura în limba maternă. Autorul subliniază necesitatea studierii aprofundate a creației umanistilor cehi, atît pentru interesul istoric pe care îl prezintă, cît și pentru înțelegerea dezvoltării limbii și literaturii cehice în veacurile următoare.

Peter Ratkoš, *Die Problematik des Humanismus und der Renaissance in der Slowakei*, în vol. II, p. 270—278, expune aspectele principale și limitele culturii umaniste în Slovacia în veacurile XV—XVII. Dezvoltarea vieții urbane a creat premisele economice și sociale ale avîntului culturii slovace în această perioadă. Înființarea unui centru universitar la Bratislava (1465) a fost în același timp un indiciu și un puternic factor de iradiere a noului spirit umanist. Reacțiile anticercurale ale orașenimii slovace și progresele reformei în cursul veacului al XVI-lea, răspîndirea textelor clasice, progresele cercetării filologice sînt manifestări ale curentului de reînnoire fundamentală a culturii medievale slovace. Curentul umanist culminează în Slovacia în veacul al XVII-lea cu afirmarea unor elemente de filozofie materialistă în creația unora dintre gînditorii slovaci (mai accentuat în lucrarea *Existencia atomorum* a lui Isak Coban, scrisă în 1667).

Influența umanistă în dezvoltarea sistemului juridic, problema receptării dreptului roman în Boemia în veacurile XV—XVII, formează obiectul unei ample expunerii a istoricului ceh **Jiří Klabouch**, *Die humanistische Jurisprudenz und die Rechtsentwicklung in den böhmischen Ländern*, în vol. II, p. 279—303.

Antonín Skaska, *Komenskýs Beziehungen zum nationalen Humanismus*, în vol. II, p. 258—269, încearcă să raporteze activitatea lui Komenský la trăsăturile specifice ale umanismului ceh. Mișcarea hosită a imprimat culturii umaniste ceh un curs deosebit de cel pe care l-a cunoscut în alte țări ale Europei Centrale și Răsăritene, prin puternica afirmare a idealului de justiție socială și a luptei pentru promovarea limbii cehice la rangul de instrument al creației culturale naționale. La sfîrșitul secolului al XVI-lea, punctul de vedere al umanismului național este puternic afirmat și argumentat în opera lui Viktorin Kornel din Všebrd (1460—1520), împotriva adepților umanismului latin, al căror principal reprezentat a fost Bohuslav Hasištejnský din Lobkovice (1460—1510). Umanismul național ceh s-a maturizat deplin în opera lui Jan Blahoslav (1523—1571), a cărui multilateralitate de preocupări și desăvîrșire stilistică îl situează la nivelul creației umaniste europene.

În cadrul larg al evoluției anterioare, autorul analizează concepțiile și atitudinea lui Comenius față de problema folosirii limbii naționale și față de cultura clasică greco-latină. Atras de forma superioară a operelor scriitorilor clasici, dar în același timp puternic influențat de concepția teologică a Reformei, Komenský respinge conținutul păgîn al marilor creații ale culturii antice. Aceste tendințe fundamentale în formația lui spirituală explică variațiile atitudinii sale cu privire la cultura clasică.

În cadrul curentului umanismului național se situează și proiectele lui Comenius de a ridica știința națională cehă la nivelul științei europene, de a edita un *Linguae Bohemicae theatrum*, de a reînvia poezia în limba națională (programul expus în manifestul *O poezi české*); toate aceste proiecte au fost anihilate de evenimentele politice și militare care au precedat și au urmat după lupta de la Muntele Alb.

Specialiștii istoriei culturii maghiare în epoca Renașterii și a Umanismului vor găsi un abundant material în studiul consacrat celor mai recente rezultate ale cercetării asupra conținutului bibliotecii corvine de **Klara Csapodi-Gárdonyi**, *Bericht über neuere Forschungen auf dem Gebiet der Bibliotheca Corvina*, în vol. II, p. 9—13, în articolul lui **László Gerevich**, *Bemerkungen über die pannonische Renaissance*, în vol. II, p. 14—18, cu interesante informații asupra istoriei sculpturii ungare în această perioadă, în comunicarea lui **János Balázs**, *Johannes Sylvester und der Humanismus in Mittel- und Osteuropa*, în vol. II, p. 19—37, consacrată activității unora dintre cele mai reprezentative figuri ale umanismului ungar la sfîrșitul veacului al XV-lea și la începutul celui de-al XVI-lea, și în articolul lui **Henrik Becker**, *Balassas Weltweite Verknüpfungen*, în vol. II, p. 38—48.

Dintre contribuțiile istoricilor maghiari, un interes deosebit pentru țara noastră îl oferă comunicarea lui **Antal Pirnát**, *Der antitrinitarische Humanist Johann Sommer und seine Tätigkeit in Klausenburg*, în vol. II, p. 49—60, în care autorul studiază, pe baza unui material documentar nou, activitatea desfășurată la Cluj de umanistul german Johann Sommer, cunoscut în istoria noastră și prin rolul de frunte jucat în viața culturală a Moldovei, în timpul domniei lui Despot Vodă. Adeziunea lui la curentul antitrinitar, puternic reprezentat la Cluj chiar în cercurile oficiale ale Principatului, se situează aproximativ în 1570 și se manifestă prin publicarea și difuzarea în Transilvania, într-o formă prelucrată, a lucrării umanistului italian Acontius,